

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 581/2565

นางสาว ม. กับพวก โจทก์ นาย บ. โดยนาง ม. ผู้เข้าเป็นคู่ความแทน กับพวก จำเลย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 6, ป.พ.พ. มาตรา 1299, ป.พ.พ. มาตรา 1357, ป.พ.พ. มาตรา 1373, ป.พ.พ. มาตรา 1599, ป.พ.พ. มาตรา 1605, ป.พ.พ. มาตรา 1607, ป.พ.พ. มาตรา 1639, ป.วิ.พ. มาตรา 142

ย่อ / หลักกฎหมาย

การที่จะพิจารณาได้ว่าทายาทคนใดยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกถึงขนาดถูกกำจัดมิให้รับมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1605 นั้น ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป นอกจากพิจารณาถึงการกระทำของผู้กระทำแล้ว ยังต้องคำนึงเจตนาของผู้กระทำและผลของการกระทำนั้นเป็นสำคัญด้วยว่า มีเจตนาทำให้เสื่อมประโยชน์แก่ทายาทคนอื่นด้วยหรือไม่ เมื่อเจ้ามรดกมรณภาพ ที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกตกทอดแก่โจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นทายาททันที ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1599 วรรคหนึ่ง โจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 1 จึงเป็นเจ้าของรวมมีส่วนเท่ากันในที่ดินพิพาทตาม ป.พ.พ. มาตรา 1357 จำเลยที่ 1 เป็นผู้จัดการมรดกมีหน้าที่ต้องจัดการแบ่งปันที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกตามสัดส่วนของทรัพย์สินมรดกทั้งหมดให้แก่โจทก์ทั้งสาม เว้นแต่ทายาททั้งหมดสมัครใจตกลงยินยอมให้แบ่งปันเป็นอย่างอื่น เมื่อไม่ปรากฏว่าทายาททุกคนสมัครใจตกลงแบ่งปันทรัพย์สินมรดกเป็นอย่างอื่น การที่จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกเป็นของตนเพียงผู้เดียว ไม่ยินยอมแบ่งปันให้แก่โจทก์ทั้งสามโดยอ้างว่า ก่อนเจ้ามรดกมรณภาพได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่ตน ซึ่งความจริงแล้วก่อนเจ้ามรดกมรณภาพไม่ได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 หรือทายาทคนใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้ามรดกมีทรัพย์สินมรดกคือที่ดินพิพาทเท่านั้น ไม่มีทรัพย์สินมรดกอื่นที่จำเลยที่ 1 ต้องรวบรวมอีก ประกอบกับจำเลยที่ 1 ทราบดีว่าโจทก์ทั้งสามเป็นทายาทของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกคู่จเดียวกับจำเลยที่ 1 จึงไม่มีมูลเหตุทำให้จำเลยที่ 1 สำคัญผิดหรือเข้าใจโดยสุจริตว่าที่ดินพิพาทตกทอดแก่ตนเพียงผู้เดียว ทั้งพฤติการณ์ของจำเลยที่ 1 ก็ไม่อาจฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 มีเจตนาจะจดทะเบียนแบ่งปันโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่โจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นทายาทในภายหลังเพราะการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินลักษณะดังกล่าวต้องกระทำสองทอดและต้องเสียค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนถึงสองครั้ง ประกอบกับที่ดินพิพาทมีหลักฐานทางทะเบียนที่ดินเป็นโฉนด การที่จำเลยที่ 1 เป็นบุคคลผู้มีชื่อในโฉนดจึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายไว้ก่อนว่า จำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทตาม ป.พ.พ. มาตรา 1373 อันเป็นการตัดกรรมสิทธิ์ในส่วนหนึ่งของโจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นเจ้าของรวมด้วยและมีส่วนเท่ากันตามมาตรา 1357 นอกจากนี้การที่จำเลยที่ 1 นำที่ดินพิพาทจดทะเบียนจำนองประกันหนี้เงินกู้ของ ส. ภริยาจำเลยที่ 1 ไว้กับจำเลยที่ 2 โดยโจทก์ทั้งสามมิได้รู้เห็นยินยอม มีผลก่อให้เกิดทรัพย์สินจำนองในที่ดินพิพาท ซึ่งจำนองจะระงับสิ้นไปเมื่อหนี้กู้ยืมเงินที่เป็นประกันระงับด้วยเหตุประการอื่นใดที่มีใช้เหตุอายุความ หาก ส. ผู้กู้และจำเลยที่ 1 ผู้จำนองผิดนัดไม่ชำระหนี้ จำเลยที่ 2 ผู้รับจำนองยอมใช้สิทธิบังคับจำนองและฟ้องคดีเพื่อให้ศาลสั่งให้ยึดที่ดินพิพาทและให้ขายทอดตลาดได้ ดังนั้น การที่จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทเป็นของตนเองผู้เดียวไม่แบ่งปันให้แก่โจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นทายาทและนำที่ดินพิพาทจดทะเบียนจำนองประกันหนี้ภริยาตนเองไว้กับจำเลยที่ 2 โดยโจทก์ทั้งสามมิได้รู้เห็นยินยอม แม้จำเลยที่ 1 ยังไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทไปเป็นของบุคคลอื่นอีกก็ตาม พฤติการณ์ของ

จำเลยที่ 1 เช่นนี้ ถือว่าเป็นการปิดบังทรัพย์สินมรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้รับโดยมีเจตนาฉ้อฉลหรือรู้อยู่แล้วว่าตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของโจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นทายาทจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจึงต้องถูกกำจัดมิให้ได้มรดกเลย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1605 วรรคหนึ่ง โจทก์ทั้งสามจึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทของจำเลยที่ 1 เพื่อนำมาแบ่งปันแก่ทายาทของเจ้ามรดกได้ตามฟ้อง แต่อย่างไรก็ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1639 บัญญัติให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกรับมรดกแทนที่ทายาทนั้นได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้นก็ตาม แต่มาตรา 1607 บัญญัติว่า การถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้วโดยมิได้บัญญัติว่า ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกต่อไปได้เฉพาะในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ดังนั้น แม้จำเลยที่ 1 ได้ปิดบังทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้และต้องถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกของเจ้ามรดกเลย อันเป็นการถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกหลังเจ้ามรดกมรณภาพก็ตาม บุตรของจำเลยที่ 1 เป็นผู้สืบสันดานของจำเลยที่ 1 ผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกสืบมรดกของเจ้ามรดกต่อไปได้เหมือนหนึ่งว่าจำเลยที่ 1 ตายแล้ว ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 1607 และบทบัญญัติมาตรา 1607 หาได้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 ไม่ ที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกตกแก่โจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก จึงเป็นการได้มาโดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม เมื่อโจทก์ทั้งสามยังไม่ได้จดทะเบียนการได้มาซึ่งที่ดินพิพาทตามสัดส่วนของตน จะมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนไม่ได้ และสิทธิอันยังมีได้จดทะเบียนนั้น โจทก์ทั้งสามย่อมไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนโดยสุจริตแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา 1299 วรรคสอง จำเลยที่ 2 ประกอบธุรกิจธนาคารตาม พ.ร.บ.ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ.2509 การรับจำนองที่ดินพิพาทจากจำเลยที่ 1 ก็เป็นการดำเนินธุรกิจตามปกติของจำเลยที่ 2 ประกอบกับจำเลยที่ 2 ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตาม ป.พ.พ. มาตรา 6 ที่บัญญัติว่า "ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต" และไม่ปรากฏพยานหลักฐานของโจทก์ทั้งสามว่าจำเลยที่ 2 กระทำโดยไม่สุจริตแต่อย่างใด แต่กลับได้ความว่า ส. ภริยาจำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินจากจำเลยที่ 2 โดยจำเลยที่ 1 นำที่ดินพิพาทซึ่งมีทะเบียนเป็นโฉนดที่ดินปรากฏชื่อจำเลยที่ 1 เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์เพียงผู้เดียวจดทะเบียนจำนองประกันหนี้ไว้กับจำเลยที่ 2 จึงฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 รับจำนองที่ดินพิพาทไว้จากจำเลยที่ 1 โดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว โจทก์ทั้งสามย่อมไม่อาจยกการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทโดยทางมรดกเป็นข้อต่อสู้จำเลยที่ 2 ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1299 วรรคสอง โจทก์ทั้งสามไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอนนิติกรรมจำนองระหว่างจำเลยที่ 1 และที่ 2 เมื่อจำเลยที่ 1 ถึงแก่ความตาย คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ตั้งจำเลยที่ 1 เป็นผู้จัดการมรดกจึงไม่มีผลอีกต่อไป ทั้งการเป็นผู้จัดการมรดกเป็นการเฉพาะตัวของจำเลยที่ 1 ม. ทายาทของจำเลยที่ 1 ซึ่งเข้าเป็นคู่ความแทน ไม่อาจเป็นผู้จัดการมรดกแทนจำเลยที่ 1 ได้ ดังนั้น ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทแบ่งแยกที่ดินพิพาทด้านทิศตะวันออกสามในสี่ส่วนให้แก่โจทก์ทั้งสาม หากจำเลยที่ 1 ไม่ไปดำเนินการให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา จึงไม่อาจบังคับให้มีผลตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้อีกต่อไป เป็นเรื่องที่ทายาทของเจ้ามรดกต้องไปดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลขอตั้งผู้จัดการมรดกคนใหม่ ปัญหานี้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจ

ยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142 (5) ประกอบด้วยมาตรา 246 และมาตรา 252

คำพิพากษา

โจทก์ทั้งสามฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนที่ดินมรดกของจำเลยที่ 1 เพิกถอนการจำนองที่ดินมรดก
ระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 โดยให้จำเลยทั้งสองไปจดทะเบียนภายใน 7 วัน นับแต่มี
คำพิพากษา หากไม่ปฏิบัติให้ถือคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา ให้ร่วมกันส่งมอบโฉนดที่ดินแก่
โจทก์ทั้งสามภายใน 7 วัน นับแต่มีคำพิพากษา ให้จำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนที่ดินมรดกทางด้าน
ตะวันออกตามแนวเส้นสีแดงในแผนที่ท้ายฟ้องหมายเลข 13 รวมเนื้อที่ 1 ไร่ 2 งานเศษ แก่โจทก์ทั้ง
สามภายใน 7 วัน นับแต่มีคำพิพากษา หากไม่ปฏิบัติให้ถือคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา ถ้าไม่
สามารถตกลงแบ่งปันกันได้ให้นำออกประมูลหรือขายทอดตลาดเอาเงินมาแบ่งให้โจทก์ทั้งสาม
และให้กำจัดจำเลยที่ 1 มิให้รับมรดกแล้วนำส่วนของจำเลยที่ 1 มาแบ่งแก่โจทก์ทั้งสามและทายาท
อื่น จำเลยที่ 1 ให้การและแก้ไขคำให้การขอให้ยกฟ้อง จำเลยที่ 2 ให้การขอให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้น
พิพากษาให้กำจัดจำเลยที่ 1 มิให้ได้มรดกในที่ดินพิพาทโฉนดเลขที่ 32237 ให้เพิกถอนการโอน
ที่ดินพิพาท ฉบับลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ระหว่างจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดก
กับจำเลยที่ 1 ให้จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทแบ่งแยกที่ดินพิพาท
ด้านทิศตะวันออก 3 ใน 4 ส่วน ให้แก่โจทก์ทั้งสาม หากจำเลยที่ 1 ไม่ไปดำเนินการให้ถือเอา
คำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก ให้จำเลยที่ 1 ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทน
โจทก์ทั้งสาม โดยกำหนดค่าทนายความ 4,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้เป็นพับ ให้
ยกฟ้องโจทก์ทั้งสามสำหรับจำเลยที่ 2 ค่าฤชาธรรมเนียมระหว่างโจทก์ทั้งสามกับจำเลยที่ 2
ให้เป็นพับ โจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 1 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ยกฟ้อง
โจทก์ทั้งสามสำหรับจำเลยที่ 1 ให้โจทก์ทั้งสามใช้ค่าฤชาธรรมเนียมในศาลชั้นต้นแทนจำเลยที่ 1
โดยกำหนดค่าทนายความให้ 4,000 บาท นอกจากที่แก้คงเป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น
ค่าฤชาธรรมเนียมชั้นอุทธรณ์ให้เป็นพับ โจทก์ทั้งสามฎีกา โดยได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา ระหว่าง
พิจารณาของศาลฎีกา จำเลยที่ 1 ถึงแก่ความตาย ศาลฎีกาอนุญาตให้นางมนทกานต์ ทายาทของ
จำเลยที่ 1 เข้าเป็นคู่ความแทน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงที่คู่ความไม่ได้โต้เถียงกันในชั้นนี้
รับฟังเป็นยุติได้ว่า นายอ้วน และนางพวง เป็นสามีภริยากัน มีบุตร 8 คน ได้แก่ นางเอม นายอ้น
นางสาวหรือนางไม นางมิ่ง นายอานหรือพระภิกษุอาน นายบุญ โจทก์ที่ 1 และจำเลยที่ 1 นายอ้วน
นางพวง นางเอม นายอ้น นางมิ่งและนายบุญ ถึงแก่ความตายแล้ว โจทก์ที่ 2 เป็นบุตรนางมิ่ง
และโจทก์ที่ 3 เป็นบุตรนายบุญ นายอานหรือพระภิกษุอานเจ้ามรดกไม่มีภริยาและบุตร ก่อน
เจ้ามรดกอุปสมบทเป็นพระภิกษุมิตรพิสัยสินเป็นที่ดิน 1 แปลง โฉนดเลขที่ 32237 เนื้อที่ 2 ไร่ 13
ตารางวา ซึ่งเป็นที่ดินพิพาท เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2546 เจ้ามรดกมรณภาพโดยมิได้ทำ
พินัยกรรมและตั้งผู้จัดการมรดก และเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2551 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งตั้งจำเลยที่ 1
เป็นผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดก ต่อมาวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 จำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนที่ดิน
พิพาทมาเป็นของตนเองแต่เพียงผู้เดียว และวันที่ 31 พฤษภาคม 2560 จำเลยที่ 1 นำที่ดินพิพาท
จดทะเบียนจำนองประกันหนี้เงินกู้ของนางสำเรย์ ภริยาจำเลยที่ 1 ไว้กับจำเลยที่ 2 ศาลชั้นต้น
วินิจฉัยว่าคดีโจทก์ทั้งสามไม่ขาดอายุความ ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษายกฟ้องโจทก์ทั้งสามโดย
วินิจฉัยว่า จำเลยที่ 1 มิได้ยกย้ายหรือปิดบังที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์มรดก ที่ดินพิพาทเป็นของ
จำเลยที่ 1 ผู้เดียว มิได้วินิจฉัยปัญหาอายุความตามที่จำเลยที่ 1 อุทธรณ์ แต่คำพิพากษาศาลชั้นต้น

ที่วินิจฉัยว่า ฟ้องโจทก์ทั้งสามไม่ขาดอายุความนั้น มีผลกระทบกระเทือนสิทธิของจำเลยที่ 1 ฝ่ายที่ชนะคดีในชั้นอุทธรณ์ เมื่อจำเลยที่ 1 ไม่ได้ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาในปัญหาดังกล่าว ปัญหาว่า ฟ้องโจทก์ทั้งสามขาดอายุความหรือไม่ จึงยุติไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ทั้งสามว่า จำเลยที่ 1 ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 วรรคหนึ่งหรือไม่ เห็นว่า เกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงที่ว่าเจ้ามรดกยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 ก่อนมรณภาพตามที่จำเลยที่ 1 ให้การไว้หรือไม่นั้น ศาลชั้นต้นวินิจฉัยฟังข้อเท็จจริงว่า เจ้ามรดกมิได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 ก่อนมรณภาพ จำเลยที่ 1 มิได้อุทธรณ์โต้แย้งคัดค้านข้อเท็จจริงดังกล่าวว่าคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือไม่อย่างไร จำเลยที่ 1 คงอุทธรณ์แต่เพียงว่า จำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทมาเป็นของจำเลยที่ 1 โดยทนายททุกคนทราบและให้ความยินยอม เหตุที่ไม่คัดค้านเพราะขณะนั้นที่ดินพิพาทราคายังไม่สูง โจทก์นำคดีมาฟ้องเพราะที่ดินพิพาทมีราคาสูงขึ้น เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ปัญหาข้อเท็จจริงที่ว่า เจ้ามรดกยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 ก่อนมรณภาพหรือไม่ จึงยุติไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นว่าเจ้ามรดกมิได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 ก่อนมรณภาพ ดังนั้น ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 วินิจฉัยและฟังข้อเท็จจริงว่า เจ้ามรดกยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 ก่อนมรณภาพนั้น จึงเป็นการวินิจฉัยนอกฟ้อง นอกประเด็นที่จำเลยที่ 1 อุทธรณ์เป็นการไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 ประกอบมาตรา 246 การที่จะพิจารณาได้ว่าทนายททุกคนได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกถึงขนาดถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 นั้น ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป นอกจากพิจารณาถึงการกระทำของผู้กระทำแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำและผลของการกระทำนั้นเป็นสำคัญด้วยว่า มีเจตนาทำให้เสื่อมประโยชน์แก่ทนายททุกคนอื่นด้วยหรือไม่ จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทมาเป็นของตนเองเพียงผู้เดียว โดยอ้างว่าเจ้ามรดกยกที่ดินพิพาทให้แก่ตนก่อนมรณภาพ ข้อเท็จจริงดังกล่าวยุติไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้วว่าเจ้ามรดกมิได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 ส่วนที่จำเลยที่ 1 ให้การและเบิกความอ้างว่า ขณะจำเลยที่ 1 ยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกและจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทมาเป็นของตนเองในฐานะส่วนตัว โจทก์ทั้งสามทราบแต่ไม่มีผู้คัดค้านนั้น โจทก์ทั้งสามเบิกความยอมรับแต่เพียงว่า โจทก์ทั้งสามยินยอมให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกเท่านั้น ส่วนที่จำเลยที่ 1 นำที่ดินพิพาทจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์มาเป็นของตนเองและนำที่ดินพิพาทไปจดทะเบียนจำนองประกันหนี้เงินกู้ของนางสำเรภริยาจำเลยที่ 1 ไว้กับจำเลยที่ 2 โจทก์ทั้งสามไม่ทราบมาก่อน เพิ่งมาทราบเมื่อมีเจ้าพนักงานที่ดินมาทำการรังวัดที่ดินพิพาทเมื่อปี 2561 ซึ่งสอดคล้องกับที่นางทองม้วน พยานโจทก์ทั้งสามเบิกความว่า ที่ดินของนางทองม้วนด้านทิศเหนือมีแนวเขตติดต่อกับที่ดินพิพาททางด้านทิศใต้เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 นางทองม้วนได้รับหนังสือจากสำนักงานที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์ว่า จำเลยที่ 1 ขอรังวัดขอบเขตที่ดินสองแปลงซึ่งรวมทั้งที่ดินพิพาทให้นางทองม้วนคอยระวังแนวเขต ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากจำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทเป็นของตนเองและจดทะเบียนจำนองประกันหนี้เงินกู้ของนางสำเรภริยาจำเลยที่ 1 ไว้กับจำเลยที่ 2 แล้ว ประกอบกับโจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้ เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 หลังจากนางทองม้วนได้รับหนังสือแจ้งให้ระวังแนวเขต 15 วัน ซึ่งไม่เนิ่นนานเกินไป จึงมีเหตุผลให้น่าเชื่อว่า โจทก์ทั้งสามเพิ่งทราบว่าจำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทมาเป็นของตนเองและจดทะเบียนจำนองที่ดิน

พิพาทไว้กับจำเลยที่ 2 ภายหลังจากเจ้าพนักงานที่ดินมีหนังสือแจ้งให้นางทองม้วนเจ้าของที่ดินข้างเคียงคอยระวังแนวเขต ส่วนที่โจทก์ที่ 1 เบิกความตอบคำถามค้านนายจำเลยที่ 1 ว่า ทราบการจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทเมื่อปี 2551 โจทก์ที่ 1 ก็เบิกความตอบคำถามตั้งว่า โจทก์ที่ 1 ทราบเรื่องดังกล่าวเมื่อปี 2561 น่าเชื่อว่าโจทก์ที่ 1 เบิกความถึงเรื่องที่ทราบว่าจำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทเป็นของจำเลยที่ 1 โดยผิดหลังจากปี 2561 เป็นปี 2551 เสียมากกว่า ข้อเท็จจริงยังรับฟังไม่ได้ว่าโจทก์ทั้งสามทราบดีว่าจำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทมาเป็นของตนเองและโจทก์ทั้งสามไม่คัดค้านตามที่จำเลยที่ 1 เบิกความ เมื่อเจ้ามรดกมรดกภาพที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์มรดกตกทอดแก่โจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นทายาททันที ตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรคหนึ่ง โจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 1 จึงเป็นเจ้าของรวมมีส่วนเท่ากันในที่ดินพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1357 จำเลยที่ 1 เป็นผู้จัดการมรดกมีหน้าที่ต้องจัดการแบ่งปันที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์มรดกตามสัดส่วนของทรัพย์มรดกทั้งหมดให้แก่โจทก์ทั้งสาม เว้นแต่ทายาททั้งหมดสมัครใจตกลงยินยอมให้แบ่งปันเป็นอย่างอื่น เมื่อไม่ปรากฏว่าทายาททุกคนสมัครใจตกลงแบ่งปันทรัพย์มรดกเป็นอย่างอื่น การที่จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์มรดกเป็นของตนเองเพียงผู้เดียว ไม่ยินยอมแบ่งปันให้แก่โจทก์ทั้งสามโดยอ้างว่า ก่อนเจ้ามรดกมรดกภาพได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่ตน ซึ่งความจริงแล้วก่อนเจ้ามรดกมรดกภาพไม่ได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 หรือทายาทคนใด และที่จำเลยที่ 1 ให้การและเบิกความอ้างว่า โจทก์ทั้งสามทราบดีว่าจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทมาเป็นของจำเลยที่ 1 โจทก์ทั้งสามไม่คัดค้าน ซึ่งความจริงแล้วโจทก์ทั้งสามไม่ทราบมาก่อนดังที่วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น ทั้งจำเลยที่ 1 ให้การต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์ทั้งสามขาดอายุความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้ามรดกมีทรัพย์มรดกคือที่ดินพิพาทเท่านั้น ไม่มีทรัพย์มรดกอื่นที่จำเลยที่ 1 ต้องรวบรวมอีก ประกอบกับจำเลยที่ 1 ทราบดีว่าโจทก์ทั้งสามเป็นทายาทของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกคู่กันเดียวกับจำเลยที่ 1 จึงไม่มีมูลเหตุทำให้จำเลยที่ 1 สำคัญผิดหรือเข้าใจโดยสุจริตว่าที่ดินพิพาทตกทอดแก่ตนเพียงผู้เดียว ทั้งพฤติการณ์ของจำเลยที่ 1 ดังกล่าว ก็ไม่อาจฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 มีเจตนาจะจดทะเบียนแบ่งปันโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่โจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นทายาทในภายหลัง เพราะการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินลักษณะดังกล่าวต้องกระทำสองทอดและต้องเสียค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนถึงสองครั้ง ประกอบกับที่ดินพิพาทมีหลักฐานทางทะเบียนที่ดินเป็นโฉนด การที่จำเลยที่ 1 เป็นบุคคลผู้มีชื่อในโฉนดจึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายไว้ก่อนว่า จำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1373 อันเป็นการตัดกรรมสิทธิ์ในส่วน of โจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นเจ้าของรวมด้วยและมีส่วนเท่ากันตามมาตรา 1357 นอกจากนี้การที่จำเลยที่ 1 นำที่ดินพิพาทจดทะเบียนจำนองประกันหนี้เงินกู้ของนางสาวกรรณิชาจำเลยที่ 1 ไว้กับจำเลยที่ 2 โดยโจทก์ทั้งสามมิได้รู้เห็นยินยอม มีผลก่อให้เกิดทรัพย์สินจำนองในที่ดินพิพาท ซึ่งจำนองจะระงับสิ้นไปเมื่อนี้กู้ยืมเงินที่เป็นประกันระงับด้วยเหตุประการอื่นใดที่มีใช้เหตุอายุความ หากนางสาวกรรณิชาและผู้กู้และจำเลยที่ 1 ผู้จำนองผิดนัดไม่ชำระหนี้ จำเลยที่ 2 ผู้รับจำนองย่อมใช้สิทธิบังคับจำนองและฟ้องคดีเพื่อให้ศาลสั่งให้ยึดที่ดินพิพาทและให้ขายทอดตลาดได้ ดังนั้น การที่จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทเป็นของตนเองผู้เดียวไม่แบ่งปันให้แก่โจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นทายาท และนำที่ดินพิพาทจดทะเบียนจำนองประกันหนี้กรรณิชาตนเองไว้กับจำเลยที่ 2 โดยโจทก์ทั้งสามมิได้รู้เห็นยินยอม แม้จำเลยที่ 1 ยังไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทไปเป็นของ

บุคคลอื่นอีกก็ตาม พฤติการณ์ของจำเลยที่ 1 เช่นนี้ ถือว่าเป็นการปิดบังทรัพย์สินมรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้รับโดยมีเจตนาฉ้อฉลหรือรู้อยู่แล้วว่าตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของโจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นทายาท จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจึงต้องถูกกำจัดมิให้ได้มรดกเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 วรรคหนึ่ง โจทก์ทั้งสามจึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทของจำเลยที่ 1 เพื่อนำมาแบ่งปันแก่ทายาทของเจ้ามรดกได้ตามฟ้อง ฎีกาของโจทก์ทั้งสามฟังขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639 บัญญัติให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกรับมรดกแทนที่ทายาทนั้นได้ในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้นก็ตาม แต่มาตรา 1607 บัญญัติว่า การถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัวผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว โดยมีได้บัญญัติว่า ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกต่อไปได้เฉพาะในกรณีที่ทายาทนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น ดังนั้น แม้ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้ปิดบังทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้และต้องถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกของเจ้ามรดกเลย อันเป็นการถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกหลังเจ้ามรดกมรณภาพก็ตาม บุตรของจำเลยที่ 1 เป็นผู้สืบสันดานของจำเลยที่ 1 ผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของเจ้ามรดกสืบมรดกของเจ้ามรดกต่อไปได้เสมือนหนึ่งว่าจำเลยที่ 1 ตายแล้ว ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 1607 และบทบัญญัติมาตรา 1607 หาได้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 ไม่ ดังนั้น ที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกในส่วนที่จำเลยที่ 1 จะได้รับจึงกลับสู่กองมรดกของเจ้ามรดก คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ทั้งสาม

ประการสุดท้ายว่า โจทก์ทั้งสามมีสิทธิขอให้เพิกถอนนิติกรรมจำนองที่ดินพิพาทระหว่างจำเลยที่ 1 และที่ 2 ตามฟ้องหรือไม่ เห็นว่า ที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกตกแก่โจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก จึงเป็นการได้มาโดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม เมื่อโจทก์ทั้งสามยังไม่ได้จดทะเบียนการได้มาซึ่งที่ดินพิพาทตามสัดส่วนของตน จะมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนไม่ได้ และสิทธิอันยังมิได้จดทะเบียนนั้น โจทก์ทั้งสามย่อมไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนโดยสุจริตแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 วรรคสอง ส่วนปัญหาว่าจำเลยที่ 2 ได้จดทะเบียนรับจำนองที่ดินพิพาทไว้จากจำเลยที่ 1 โดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้วหรือไม่นั้น ได้ความว่าจำเลยที่ 2 ประกอบธุรกิจธนาคารตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ.2509 การรับจำนองที่ดินพิพาทจากจำเลยที่ 1 ก็เป็นการดำเนินธุรกิจตามปกติของจำเลยที่ 2 ประกอบกับจำเลยที่ 2 ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 ที่บัญญัติว่า "ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต" ทางพิจารณาไม่ปรากฏพยานหลักฐานของโจทก์ทั้งสามว่าจำเลยที่ 2 กระทำโดยไม่สุจริตแต่อย่างใด แต่กลับได้ความว่านางสำเรณภริยาจำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินจากจำเลยที่ 2 โดยจำเลยที่ 1 นำที่ดินพิพาทซึ่งมีทะเบียนเป็นโฉนดที่ดินปรากฏชื่อจำเลยที่ 1 เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์เพียงผู้เดียวจดทะเบียนจำนองประกันหนี้ไว้กับจำเลยที่ 2 ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 รับจำนองที่ดินพิพาทไว้จากจำเลยที่ 1 โดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว โจทก์ทั้งสามย่อมไม่อาจยกการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทโดยทางมรดกเป็นข้อต่อสู้จำเลยที่ 2 ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 วรรคสอง โจทก์ทั้งสามไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอนนิติกรรมจำนองระหว่างจำเลยที่ 1 และที่ 2 ส่วนที่โจทก์ทั้งสาม

ฎีกาทำนองว่า จำเลยทั้งสองสมคบกันกระทำการโดยไม่สุจริต โดยพนักงานของจำเลยที่ 2 มิได้ตรวจสอบว่าบุคคลที่อยู่ในที่ดินพิพาทเป็นบริวารของจำเลยที่ 1 หรือเป็นเจ้าของที่ดินพิพาท จึงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 2 กระทำโดยสุจริตนั้น เห็นว่า ตามคำฟ้องโจทก์ทั้งสามมิได้กล่าวบรรยายในคำฟ้องไว้เช่นนั้น โจทก์ทั้งสามบรรยายฟ้องเหตุที่จำเลยที่ 2 กระทำโดยไม่สุจริตแต่เพียงว่า จำเลยที่ 1 นำที่ดินพิพาทไปจำนองจำเลยที่ 2 หรือประกันการชำระหนี้เงินกู้ของนางสำเรย โดยจำเลยทั้งสองกระทำโดยไม่สุจริต และโจทก์ทั้งสามไม่ได้ยินยอมเท่านั้น ไม่ได้บรรยายฟ้องว่าจำเลยที่ 2 รับจำนองโดยไม่สุจริตอย่างไร ฎีกาของโจทก์ทั้งสามดังกล่าวจึงเป็นเรื่องนอกฟ้อง เป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้ว โดยชอบในศาลชั้นต้น ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 252 ศาลฎีกาไม่อาจรับวินิจฉัยให้ได้ อนึ่ง ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยที่ 1 ถึงแก่ความตาย คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ตั้งจำเลยที่ 1 เป็นผู้จัดการมรดกจึงไม่มีผลอีกต่อไป ทั้งการเป็นผู้จัดการมรดกเป็นการเฉพาะตัวของจำเลยที่ 1 นาง ม. ทายาทของจำเลยที่ 1 ซึ่งเข้าเป็นคู่ความแทน ไม่อาจเป็นผู้จัดการมรดกแทนจำเลยที่ 1 ได้ ดังนั้นที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทแบ่งแยกที่ดินพิพาทด้านทิศตะวันออกสามในสี่ส่วนให้แก่โจทก์ทั้งสาม หากจำเลยที่ 1 ไม่ไปดำเนินการให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา จึงไม่อาจบังคับให้มีผลตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้อีกต่อไป เป็นเรื่องที่ทายาทของเจ้ามรดกต้องไปดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลขอตั้งผู้จัดการมรดกคนใหม่ ปัญหานี้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) ประกอบด้วยมาตรา 246 และมาตรา 252 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้กำจัดจำเลยที่ 1 มิให้ได้รับมรดกที่ดินพิพาท โฉนดเลขที่ 32237 ให้เพิกถอนนิติกรรมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาท ฉบับลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ระหว่างจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้จัดการมรดกกับจำเลยที่ 1 ในฐานะส่วนตัว นอกจากนี้แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3 ให้จำเลยที่ 1 ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลแทนโจทก์ทั้งสาม โดยกำหนดค่าทนายความรวม 15,000 บาท ค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นฎีการะหว่างโจทก์ทั้งสามและจำเลยที่ 2 ให้เป็นพับ

องค์คณะ

นพเรศ พันธุ์รา · สมเกียรติ ตั้งสกุล · ไชยยศ วรรณทศศิริ

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://thaideka.online/deka/581/2565>